

*Ліна
Костенко*

СКІФСЬКА ОДІССЕЯ

поема-балада

ЛЕНІНГРАДСЬКА

ЗМІСТ

ЛІНА КОСТЕНКО
СКІФСЬКА ОДІССЕЯ.
Поема-балада

6

ЛІНА КОСТЕНКО
«ПАМ'ЯТЬ МАРМУРУ Й ТРАВИ...»
Вітальне слово на відкритті виставки
«Українська одіссея. Офорти Володимира Бахтова
до поеми Ліни Костенко»

103

ОКСАНА ПАХЛІОВСЬКА
«Через сліпучу призму пекторалі»

106

ВОЛОДИМИР БАХТОВ
Реконструкція простору

141

Твори Володимира Бахтова,
репродуковані в книзі

142

ПІЩАНЕ — село Золотоніського району Черкаської області. Тут у 1960—1961 рр. в долині р. Супій (у скіфський час річка була судноплавною), лівої притоки Дніпра, під час розробки торфовища була знайдена найбільша колекція трецького бронзового посуду на теренах Північного Причорномор'я — це набір з 15-ти бронзових посудин античної роботи, вдекорованих рельєфним орнаментом, шедевр металообробного мистецтва давньогрецької доби.

Разом з амфорами, лутеріями й іншими виробами з бронзи був знайдений також уламок дубового човна та скелет молодого чоловіка середземноморського антропологічного типу. Унікальним є місце відкриття, адже для скіфського часу не відомі такі знахідки у торфовищах. Знайдені артефакти засвідчують культурні й торговельні зв'язки скіфів з античними містами Припонтини водною артерією Дніпра.

Човен експонуються в Національному музеї історії України, а бронза — в його філії — Скарбниці (Музей історичних колекцій України, Києво-Печерська Лавра).

*За матеріалами Національного музею історії України
та Черкаського міського археологічного музею
Середньої Наддніпрянщини*

Ріка Супій, і що там тої річечки?
Ох, недарма на праведній воді
латаття жовте світиться, як свічечки! —
то на чийсь біді, то на чийсь біді...

Ішли віки. Ріка собі міліла.
Довкіл наверстнувавсь торф'яник.
Стара верба од старості зомліла,
забула, що сказав їй водяник.

Цвіло латаття. Плавали качки.
Звичайна річка, як усі річки.

І корови ішли до водопою,
не знали тайни річечки Супою.

Аж поки човен видобула з дна
якась машина торфодобувна.

А трохи далі, в торфі під корчами,
лежав скелет з коштовними речами.
Античний посуд, амфори, лутерії.
Соми, що наковтались біжутерії.
Великий дзбан з Афінною Палладою.

Відтак зробився той гречин баладою.
Але ж бо й справді, щоб таке утнути! —
Дніпро пройти, в Супої утнути!

Яка біда спіткала тут гречина,
сама себе забула вже причина.

Чи, може, він з напасником боровся?

А чи на камінь човен напоровся?

Чи він ужив добрячого напою

та й сам схитнувся посеред Супою?

Чи необачно здумав припочить?

Ріка тече. Історія мовчить.

Але, слізьми заплакавши гіркими,
коли човна вантажив чоловік, —
чи ж думала тоді ота грекиня,
що він пливе уже в двадцятий вік?!

Він плів до Скіфів. Човен був надійний.
Товар путящий. Сам він не простак.
— Чого ревеш, нікуди я не дінусь, —
сказав той грек, мабуть, приблизно так.

І вже ніхто його не дочекався,
мов ухопив його який хапій.
Дніпром допливши, де тепер Черкаси,
він завернув у річечку Супій.

І п'ять віків, ще й десять літ по двісті
нема про нього чутки ані вісті!

І та печаль давно вже не скорбота.
І що тепер про себе розповість
античний грек, сучасник Геродота,
негоціант з ольвійських передмість?..

Він був живий, не древній, не міфічний —
з тих клопітних для Греції часів,
коли потенціал демографічний
на чорноморським березі осів.

І, збудувавши Ольвію і Тіру,
Пантікапей, Німфей та Херсонес,
купці з Мілету, вихідці з Епіру
жили на скелях, ближче до небес.

Внизу ліпила мазанки злидота.
Чайки злітались вранці на лиман.
Грек не читав, можливо, Геродота, —
в ньому самому Геродот дрімав.

Він знав одне — що десь там за лиманом
тече ріка велика Борисфен.
Там край лежить неміряний, незнаний,
земля народів інших і племен.

Він бачив світ крізь дуже грецькі міфи,
охочий був почути щось нове.
Скіф і не скіф були для грека — скіфи.
Увесь той край він Скіфією зве.

І як для нас цікаві ті галактики,
звідкіль ніхто сигнал не передав,
так і йому — землі тієї клаптики,
де він іще нічого не продав.

І потім, справді, а чому б не взнати
якісь нові шляхи й координати?

От грек пливе, і просто з інтересу,
бувало, зійде, глипне в далину.
Віятар жертвний богові Аресу
такий там скіфи возвели, що ну!

Бо ж бог Папай був мирний бог на світі.
Вогонь домашній берегла Табіті.

Також красуня їхня, Аргімпаса,
на вечорницях била в тулумбаса.

Пастуший бог положав перепілку,
з очеретини вирізав сопілку.

А бог Арес був богом над богами,
бо світ кишів навколо ворогами.

Тож навезуть возів стонадцять хмизу,
ввіткнуть меча та як підпалять знизу! —
аж гутотить багаття до небес.
Непереможний скіфський бог Арес! —
що в тім вогні присутній був як знак —
короткий меч, священний акинак.

Давніше тут осіли кіммерійці,
ті, що про них писав іще Гомер,
а щонайперш згадали ассирійці
в клинописах ще хтозна-якихер.

Це був народ такої сили й гарту,
що їх ніхто подужати не міг.

